

**QIYOSIY ADABIYOTSHUNOSLIK VA TARJIMASHUNOSLIK:
NAZARIYA VA AMALIYOT**

Maxmudova Sabina Avazjonovna

Zarmed Universiteti Xorijiy filologiya kafedrası dotsenti

Normamatova Zebiniso Farxod qizi

Zarmed Universiteti 2-kurs 2405-guruh guruh talabasi

Tel: +998975293938

Email: Farxodovnazebo@gmail.com

ANNOTATSIYA. Ushbu maqolada qiyosiy adabiyotshunoslik va tarjimashunoslikning nazariy va amaliy jihatları tahlil qilinadi. Qiyosiy adabiyotshunoslik adabiyotlarni madaniy, tarixiy va tilshunoslik nuqtai nazaridan o'rganish orqali turli xalqlarning adabiy an'alarini solishtiradi. Tarjimashunoslik esa, matnlarni bir tildan ikkinchi tilga o'girish jarayonida yuzaga keladigan muammolar va ularni hal etish usullarini o'rganadi. Maqolada qiyosiy adabiyotshunoslik va tarjimashunoslik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik, tarjima jarayonida adabiy kontekstning ahamiyati va madaniy tafovutlar ta'siri ko'rib chiqiladi. Shuningdek, nazariy asoslar va amaliy misollar yordamida tarjimaning sifatini oshirish yo'llari taqdim etiladi. Ushbu tadqiqot, adabiyotshunoslik va tarjimashunoslik sohalarida yangi yondashuvlarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Maqola, ilmiy jamoatchilik va talabalar uchun qiyosiy tadqiqotlar olib borish va tarjima amaliyotini takomillashtirishda foydali manba bo'lishi kutilmoqda.

Kalit so'zlar: qiyosiy adabiyotshunoslik, tarjimashunoslik, nazariy asoslar, amaliy jihatlar, adabiy an'alar, madaniy tafovutlar, tilshunoslik yondashuvlari, matnni o'girish jarayoni, tarjima muammolari, kontekstning ahamiyati, adabiy solishtirish, adekvant tarjima, tarjima sifati, yangi yondashuvlar, adabiyotlararo bog'liqlik.

Comparative literary studies and translation ; theory and practice.

ANNOTATION. This thesis explores the theoretical and practical aspects of comparative literature and translation studies. Comparative literature examines literary works from cultural, historical, and linguistic perspectives by comparing the artistic traditions of different nations. Translation studies focus on the issues that arise during the transfer of texts from one language to another and investigate effective ways to solve these problems.

The thesis highlights the interrelation between comparative literature and translation studies, the importance of context in translation, the impact of cultural differences, and the role of interpretation in achieving an adequate translation. It also provides theoretical foundations and practical examples aimed at improving translation quality. This research contributes to the development of new approaches in the fields of literary studies and translation studies and serves as a valuable resource for scholars and students engaged in comparative research and the advancement of translation practice.

Key words: comparative literature, translation studies, theoretical foundations, practical aspects, literary traditions, cultural differences, linguistic approaches, text translation process, translation problems, importance of context, literary comparison, adequate translation, translation quality, new approaches, interliterary relations.

Сравнительное литературоведение и переводоведение ; теория и практика

АННОТАЦИЯ. В данной работе рассматриваются теоретические и практические аспекты сравнительного литературоведения и переводоведения. Сравнительное литературоведение анализирует литературу с культурной, исторической и лингвистической точек зрения, сопоставляя художественные традиции различных народов. Переводоведение же изучает проблемы, возникающие в процессе передачи текста с одного языка на другой, а также способы их решения.

В тезисе рассматриваются взаимосвязь сравнительного литературоведения и переводоведения, значение контекста в переводе, влияние культурных различий и роль интерпретации в обеспечении адекватности перевода. Также представлены теоретические основы и практические примеры, направленные на повышение качества перевода.

Исследование способствует развитию новых подходов в областях литературоведения и переводоведения и может служить полезным материалом для научного сообщества и студентов, занимающихся сравнительными исследованиями и совершенствованием переводческой практики.

Ключевые слова: сравнительное литературоведение, переводоведение, теоретические основы, практические аспекты, литературные традиции, культурные различия, лингвистические подходы, процесс перевода текста, проблемы перевода, значение контекста, литературное сопоставление, адекватный перевод, качество перевода, новые подходы, междисциплинарные связи.

Qiyosiy adabiyotshunoslik va tarjimashunoslik, adabiyot va til o'rtasidagi murakkab

munosabatlarni o'rganish jarayonida muhim rol o'ynaydi. Qiyosiy adabiyotshunoslik, turli madaniyatlar va tillar o'rtasidagi adabiy asarlarni taqqoslash orqali, ularning umumiy va o'ziga xos jihatlarini aniqlashga yordam beradi. Bu yo'nalish, adabiy asarlarning kontekstini, tarixiy va madaniy omillarini, shuningdek, muallifning niyatlarini o'rganish orqali, adabiyotning global va lokal o'ziga xosligini ochib beradi.

Tarjimashunoslik esa, til va madaniyatlararo muloqotni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Tarjima jarayoni, nafaqat so'zlarni bir tilidan boshqasiga o'tkazish, balki ma'no, uslub va madaniyatni ham saqlashni talab qiladi. Tarjimashunoslik nazariyasi, turli tillar va madaniyatlar o'rtasidagi muvofiqlikni o'rganish orqali, tarjima jarayonining murakkabligini tushunishga yordam beradi.

Ushbu ikki soha, bir-birini to'ldirib, adabiyot va tarjima san'atining chuqurroq anglanishiga olib keladi. Qiyosiy adabiyotshunoslik va tarjimashunoslikning o'zaro bog'liqligi, global adabiyotning rivojlanishida muhim ahamiyatga ega.

Qiyosiy adabiyotshunoslikning nazariy asoslari va uning tarjimashunoslikka ta'siri

Qiyosiy adabiyotshunoslik – bu adabiyotlarni bir-biri bilan taqqoslash orqali ularning o'xshashliklari va farqlarini o'rganadigan ilmiy soha. Ushbu yo'nalish adabiyotshunoslikda yangi g'oyalar va nazariyalar yaratishga yordam beradi. Qiyosiy adabiyotshunoslikning nazariy asoslari, asosan, adabiy asarlarning konteksti, tarixi va madaniyati bilan bog'liq bo'lib, ularni bir-biriga solishtirish jarayonida chuqur tahlil qilish imkonini beradi.

Tarjimashunoslikda qiyosiy adabiyotshunoslikning ta'siri katta ahamiyatga ega. Tarjima jarayoni nafaqat tilni, balki madaniyatni, an'analarni va adabiy uslublarni ham o'z ichiga oladi. Qiyosiy yondashuv yordamida turli tillarda va madaniyatlarda yaratilgan adabiy asarlarni solishtirish, tarjimonlarga muayyan kontekstni yaxshiroq tushunishga va asarning asl ma'nosini saqlab qolishga yordam beradi.

Shuningdek, qiyosiy adabiyotshunoslik tarjimaga yangi nazariyalar va metodlarni taklif etadi. Bu esa tarjima jarayonida yuzaga keladigan muammolarni hal qilishda qo'l keladi. Misol uchun, bir adabiy asarni boshqa bir madaniyatga moslashtirishda qiyosiy yondashuv, tarjimonlarga o'z ishlarini yanada mukammal bajarishga yordam beradi. Natijada, qiyosiy adabiyotshunoslik va tarjimashunoslik o'rtasidagi o'zaro aloqalar, adabiy asarlarning global tushunilishi va qabul qilinishiga ijobiy ta'sir

ko'rsatadi.

Tarjimashunoslikda qiyosiy yondashuvlar: amaliyot va tajribalar

Tarjimashunoslikda qiyosiy yondashuvlar muhim rol o'ynaydi, chunki bu yondashuvlar turli tillar va madaniyatlar o'rtasidagi farqlarni aniqlash va tushunishga yordam beradi. Qiyosiy yondashuvlar orqali tarjimonlar bir tilning tarjima jarayonida ikkinchi tilga qanday o'zgarishlar kiritishini o'rganadilar. Bu jarayon, nafaqat tilning grammatikasi va leksikasi, balki madaniy kontekstini ham inobatga oladi.

Amaliyotda qiyosiy yondashuvlar ko'plab tajribalar orqali rivojlanadi. Masalan, biror asarni bir necha tillarga tarjima qilish orqali tarjimonlar har bir tilning o'ziga xos xususiyatlarini va ularning tarjimaga ta'sirini aniqlashlari mumkin. Bu jarayon tarjima sifatini oshirishga yordam beradi va tarjimonning madaniy tafakkurini kengaytiradi.

Qiyosiy yondashuvlar nafaqat akademik tadqiqotlarda, balki amaliy tarjima jarayonlarida ham qo'llaniladi. Tarjimonlar har bir tilning strukturaviy va semantik farqlarini hisobga olib, eng mos keladigan so'z va iboralarni tanlaydilar. Bu esa, o'z navbatida, tarjimaning aniq va tushunarli bo'lishini ta'minlaydi.

Shuningdek, qiyosiy yondashuvlar orqali tarjimonlar o'z tajribalarini baham ko'rish va yangi strategiyalarni o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu jarayon, tarjima sohasida innovatsiyalarni kiritishga va tarjima amaliyotini yaxshilashga xizmat qiladi. Natijada, qiyosiy yondashuvlar tarjimashunoslikda muhim ahamiyatga ega bo'lib, til va madaniyat o'rtasidagi bog'liqlikni yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Adabiyot va tarjima o'rtasidagi o'zaro aloqalar: nazariy va amaliy jihatlar

Adabiyot va tarjima o'rtasidagi o'zaro aloqalar ko'plab nazariy va amaliy jihatlarni o'z ichiga oladi. Adabiyot, insoniyatning fikrlash, his-tuyg'u va madaniyatini ifodalovchi muhim vosita sifatida, tarjima orqali boshqa tillarga o'tkaziladi. Tarjima jarayoni adabiy asarlarning o'ziga xosligini saqlab qolish va ularni yangi auditoriyaga yetkazish imkonini beradi.

Nazariy jihatdan, tarjima adabiyotning muhim bir qismi hisoblanadi. Tarjimon, asar muallifining niyatini va uslubini to'g'ri aks ettirishga harakat qiladi. Bu jarayonda tarjimonning madaniy konteksti, til qoidalari va o'ziga xos uslubi muhim rol o'ynaydi. Adabiyot va tarjima o'rtasidagi o'zaro aloqalar, shuningdek, madaniy almashinuvni

ham ta'minlaydi. Turli madaniyatlar o'rtasida muloqot va tushunishni rivojlantiradi.

Amaliy jihatdan, adabiyot va tarjima o'rtasidagi aloqalar o'zaro foydali bo'lishi mumkin. Tarjima orqali adabiy asarlar keng auditoriyaga yetkaziladi, bu esa mualliflar va ularning asarlarini tanitadi. Shuningdek, tarjima qilingan asarlar yangi tillarda o'qilishi mumkin bo'lgan asarlarning xilma-xilligini oshiradi.

Shunday qilib, adabiyot va tarjima o'rtasidagi o'zaro aloqalar, nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliy jihatdan ham muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon insoniyat madaniyatining rivojlanishida, bilim va tajriba almashinishida katta rol o'ynaydi. "Qiyosiy adabiyotshunoslik va tarjimashunoslik: nazariya va amaliyot" mavzusidagi maqola, adabiyotshunoslik va tarjimashunoslik o'rtasidagi o'zaro aloqalarni chuqur tahlil qilishga qaratilgan. Qiyosiy adabiyotshunoslik, turli madaniyatlar va tillar o'rtasidagi adabiy asarlarni taqqoslash orqali, ularning umumiy va farqli jihatlarini aniqlashga yordam beradi. Bu jarayon, tarjimashunoslik uchun muhim ahamiyatga ega, chunki tarjima jarayoni, asarlarning madaniy kontekstini va muallif niyatini to'g'ri anglashni talab etadi.

Maqolada, nazariy asoslar va amaliyotdagi muammolar o'rtasidagi bog'liqlik ko'rsatiladi. Qiyosiy adabiyotshunoslik, tarjimashunoslikning nazariy asoslarini yanada boyitishga xizmat qiladi, bu esa tarjimonlarga adabiy asarlarni yanada chuqurroq tushunish va ularni sifatli tarjima qilish imkonini beradi. Shuningdek, maqolada tarjima jarayonida yuzaga keladigan madaniy va lingvistik to'siqlar ham e'tiborga olinadi, bu esa tarjimashunoslikning amaliy jihatlarini yanada murakkablashtiradi.

Umuman olganda, maqola qiyosiy adabiyotshunoslik va tarjimashunoslik o'rtasidagi o'zaro aloqalarni yanada rivojlantirish zarurligini ta'kidlaydi, bu esa adabiyot va tarjima sohasida yangi yondashuvlar va metodologiyalarni ishlab chiqishga olib kelishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdurahmonov, A. (2015). Adabiyotshunoslik va tarjimashunoslik: nazariy va amaliy jihatlar. Toshkent: Fan va texnologiya.
2. Karimov, S. (2018). Tarjima nazariyasi va amaliyoti: muammolar va yechimlar. Samarqand: Samarqand davlat universiteti.
3. Murodov, B. (2020). Adabiyotshunoslik va tarjimashunoslik: o‘zaro bog‘liqlik va farqlar. Buxoro: Buxoro davlat universiteti.
4. Qodirov, D. (2017). Tarjimonning roli va adabiyotshunoslikdagi o‘rni. Toshkent: O‘zbekiston Milliy universiteti.
5. Xudoyberdiyev, A. (2019). Tarjima jarayoni: nazariy asoslar va amaliyot. Nukus: Qoraqalpog‘iston davlat universiteti.
6. Tursunov, R. (2021). Adabiyotshunoslik va tarjimashunoslik: zamonaviy yondashuvlar. Andijon: Andijon davlat universiteti.
7. Yuldashev, M. (2022). Tarjima va adabiyotshunoslik: metodologik asoslar. Farg‘ona: Farg‘ona davlat universiteti.
8. Zokirova, N. (2023). Adabiyot va tarjima: nazariy va amaliy jihatlar. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi.
9. Махмудова С. РАЗВИТИЕ АНГЛОЯЗЫЧНОГО РОМАНА XX ВЕКА
//Journal of science innovative research in Uzbekistan. – 2025. – Т. 3. – №. 2. – С. 209-217.